

Тернавська Інна
к.е.н., старший викладач
Уманський національний
університет садівництва, м. Умань

ОСОБЛИВОСТІ ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ НА РІЗНИХ РІВНЯХ

Проблема продовольчої безпеки є складною і багаторівневою, а тому має розглядатись і вирішуватись на різних взаємопов'язаних ієрархічних рівнях, кожен з яких має свої специфічні завдання та засоби їх вирішення. Дійсно, проблема формування продовольчої безпеки займає ключове місце на макро-, мезо-, мікро- та нанорівні. Адже, поняття „особиста безпека”, „регіональна безпека”, „національна безпека”, „міжнародна безпека” відокремлюють дещо відмінні набори притаманних їм проблем [1, с. 27].

Проблема продовольчої безпеки останнім часом стала предметом активного обговорення на міжнародному рівні. Існує необхідність у зміцненні співробітництва на світовому рівні з метою вирішення зростаючих продовольчих проблем, що виходять за сферу компетенції національних урядів. В світовому масштабі продовольча безпека пов'язана з диспропорцією між зростаючою кількістю населення планети та можливостями біосфери. Сьогодні існує значний дисбаланс між потребами та забезпеченістю людства продовольством, якщо розглядати його по окремих країнах та регіонах.

На макрорівні продовольчу безпеку забезпечують суб'єкти державного та міждержавного рівня, тобто міжнародні організації, уряд та органи законодавчої влади. Суб'єктами регіонального рівня виступають місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. На мікро- та нанорівні суб'єктами, що визначають продовольчу безпеку є відповідно соціально-демографічні групи та домашні господарства.

Діяльність суб'єктів усіх рівнів повинна бути узгодженою та взаємозалежною, оскільки від суб'єктів і завдань, що стоять перед ними, а також способів їх вирішення залежить продовольча безпека на кожному рівні.

Для України продовольча безпека є не тільки умовою збереження суверенітету і незалежності, але й чинником підтримки кон'юнктури національного та регіонального продовольчих ринків, які забезпечують достатній рівень збалансованого харчування населення, ефективний розвиток зовнішньоторговельних продовольчих та сировинних зв'язків, посилення експортної орієнтації агропромислового комплексу.

Національна продовольча безпека являє собою безперервний процес забезпечення потреб населення країни продовольчими ресурсами, що досягається за рахунок наявної агропродовольчої політики та ефективного механізму її реалізації. Дійсно, держава як апарат управління, що виступає гарантом правових норм і суспільних дій, повинна забезпечити все населення країни продуктами харчування в обсязі, якості та асортименті необхідному для активного й здорового життя. Адже, здоров'я – це найважливіша цінність людини, що безпосередньо впливає на процес відтворення населення, його життєвий і трудовий потенціал.

Економічна самостійність суб'єктів держави та перенесення центру тяжіння при вирішенні продовольчої проблеми на регіональний рівень, зумовлює необхідність дослідження продовольчої безпеки в її регіонах. Термін „регіон” використовується для характеристики території однієї області чи групи областей сучасного адміністративного поділу, а в окремих випадках одного або групи адміністративних районів. Більшість економістів розглядають регіон як частину території країни, на якій функціонує сформований комплекс галузей виробництва, виробничої та соціальної інфраструктури. Регіональна політика продовольчого забезпечення, розвиток АПК і міжрегіональна взаємодія при торгівлі сільськогосподарською продукцією впливає як на місцевий рівень забезпечення продовольчої безпеки, так і на загальнодержавний. Тому й не дивно, що останнім часом набувають актуальності проблеми продовольчої безпеки регіонального рівня. Регіональні відмінності балансів виробництва і споживання продовольчих ресурсів впливають з природно-кліматичних умов, самозабезпечуваності та інших

специфічних особливостей регіону. В сучасних умовах переходу галузей народного господарства до ринкових відносин, зміст і гострота проблеми продовольчої безпеки, головним чином, визначається економічною та політичною ситуацією в країні. В результаті реформ істотно змінилися умови міжрегіональних продовольчих зв'язків, зросла економічна самостійність регіонів, підвищилася їх відповідальність за забезпечення своєї території продовольчою і сільськогосподарською сировиною.

Для забезпечення продовольчої безпеки країни в цілому, держава використовує цілий ряд засобів та методів, значна частина яких не застосовується в регіонах. Крім того, на регіональному рівні не стоїть задача створення та підтримки необхідного стратегічного запасу продовольства, тому під продовольчою безпекою регіону слід розуміти здатність регіональної системи формування та розподілення продовольчих ресурсів стабільно забезпечувати всі категорії населення продуктами харчування на всій своїй території, причому не нижче мінімального споживчого кошика. Важливою умовою гарантування продовольчої безпеки регіону є економічна доступність продуктів харчування, а також раціональне поєднання продовольства власного виробництва та ввезеного в рамках єдиного економічного простору країни. Ось чому принципово недопустимі будь-які міжрегіональні бар'єри в торгівлі та локальний монополізм [2, с. 9].

Якщо виходити із суті категорії „продовольча безпека” в більш глибокому розумінні, при якому задоволення потреб в продовольстві повинно здійснюватися по відношенню до кожної конкретної людини в місцях їх фактичного проживання, то продовольчу безпеку регіону можна визначати як стан захищеності і фізичної безпеки, що гарантує виживання людини за рахунок власного (регіонального) виробництва продовольства. Хоча, традиційно регіональна продовольча безпека передбачає, що регіон виробляє певну кількість продовольства для особистих потреб, а також можливість ввозити продовольство з інших регіонів країни чи зарубіжних країн.

Зрозуміло, що все населення повинно мати можливість купувати продукти харчування для особистого споживання і задоволення фізіологічних потреб, проте поглиблення диференціації доходів посилює проблему фізичної та економічної доступності до продовольства різними соціально-демографічними групами. Постійне зростання розриву в рівнях доходів населення впливає як на кількість, так і на якість споживання продовольства [3, с. 45].

Досягнення продовольчої безпеки на рівні домогосподарств передбачає забезпечення належної кількості і якості продуктів харчування на конкретній території, стійке постачання їх кожній людині для ведення активного й здорового життя. Продовольча безпека домогосподарств залежить від рівня їх доходів та цін на продовольчі товари. Тому, достатня кількість продовольства на національному та регіональному рівнях ще не означає, що кожний житель має змогу отримати його в необхідній кількості, гарантуючи безпеку на індивідуальному рівні. Адже, часто проявляється такий парадокс, коли недостатній рівень споживання продовольства виникає не тому, що недоступні продукти харчування, а тому, що люди не можуть собі їх дозволити. Таким чином, забезпечення продовольчої безпеки на будь-якому рівні передбачає достатність, постійну наявність продовольства та доступ до нього.

Список використаних джерел

1. Горбунов Г. Региональные аспекты обеспечения продовольственной безопасности России / Г. Горбунов // АПК: экономика, управление. — 2008. — № 9. — С. 9–12.
2. Пашина Л. Обеспечение продовольственной безопасности региона / Л. Пашина, Л. Горюнова, Л. Цветкова // Международный сельскохозяйственный журнал. — 2008. — № 6. — С. 45–48.
3. Манзій І. Б. Продовольча безпека: структура, принципи, реальність загроз / І. Б. Манзій // Вісник Сумського нац. аграрного ун-ту. — Суми : СНАУ, 2008. — Вип. 8/1 (31). — С. 27–31. — (Серія : Економіка та менеджмент).